

הדו"ח על נזקי החומה סביב עזה כבר כתוב

ממשלת נתניהו מרבה לטעון כי הפילוג בין רצועת עזה לגדה המערבית, בין חמאס לאש"ף, מעיד על היעדרה של "כתובת אחת" המייצגת את העם הפלסטיני והמקיימת יכולת אכיפה בגדה המערבית וברצועת עזה. זו טענה שבאה לבסס את עמדתו המיתממת של בנימין נתניהו, הגורס כי ברצונו לקיים מו"מ להסדר קבע, אך "לצערנו" הרב אין לו "פרטנר" לכך.

האמת היא, שממשלת נתניהו מבקשת בכל מאודה לשמור על פילוג זה, המשרת את האינטרס שלה לא לקדם את פתרון שתי המדינות. ישראל מעוניינת בשליטת חמאס בעזה. היא רוצה אותו חזק דיו בכדי לשלוט בפלגים האסלאמיים הקיצוניים יותר וחסרי כל מחויבות לציבור התושבים, אך גם חלש דיו מכדי לאיים בהרפתקה צבאית מול ישראל.

ישראל, המבקשת לשמור על האיזון השברירי הזה ביכולותיו של חמאס, שהוא מצדו חותר להפר אותו בשל חזונו הלאומי-דתי לפלסטין אחת ולחץ הציבור הפלסטיני לקיום נסבל, לעתים נגררת בעל כורחה למהלך מלחמתי מוגבל – עופרת יצוקה, עמוד ענן וצוק איתן. כולם בעלי דפוס דומה וחוזר – הפצצה, הפגזה, כניסה לפאתי השטח הבנוי בלבד ויציאה לקו הירוק באמצעות הסכם חלקי המושג על ידי צד שלישי, כששני הצדדים סופרים את נפגעייהם והעזתים מוסיפים על כך את ההרס של בתים ומערכות החיים. הכל, רק בכדי לחזור לסטטוס קוו המדומיין המקיים את האינטרס של ממשלת נתניהו.

לצערנו, אשליה זו של סטטוס קוו זכתה לביקורת ממלכתית רק לאחר העימות האחרון, צוק איתן. בדו"ח מבקר המדינה נכתב באופן ביקורתי על היעדר בחינתן של חלופות למניעת העימות, והכוונה בעיקר היתה ביחס לתהליכים ומגעים מדיניים.

בימים אלו, ישראל שוב מקיימת מהלך משמעותי ברצועת עזה – שונה מקודמיו ודפנסיבי במהותו. היא נערכת כנגד מה שמכונה בטעות מקצועית "האיום האסטרטגי" של מנהרות התקיפה של חמאס. משרד הביטחון, בראשות אביגדור ליברמן, שטרם מינוי ידע לאיים כי יכרית את חמאס באם זה יסרב להחזרת הגופות או יהין לשאת ראשו כנגד ישראל, בונה את "האמא של כל החומות" מסביב לרצועת עזה. מיזם אשר עלותו הראשונית מוערכת ב-3 מיליארד שקל. ובעברית פשוטה: 50 מיליון שקל לק"מ. יש להזכיר כי ההערכה הראשונית לבניית המכשול בגדה המערבית הייתה בזמנו פחות מ-4 מיליון שקל לק"מ והגיעה בסופו של דבר ל-16 מיליון שקל לק"מ. קרי, אנו עוד עשויים לחזות בחומת זהב שעלותה תגיע ל-150 מיליון שקל לק"מ, ולכך יש להוסיף את עלות האחזקה, שתגיע למיליונים רבים.

ההיסטוריה של בניית מכשולים בארץ ובעולם מלמדת כי אין מכשול שיכול לתת מענה מלא כל עוד המוטיבציה של המבקשים לחצותו מתקיימת. אין זה משנה באם מדובר במבקשי עבודה, במהגרים, במבריחים או בפעילי טרור. מאז שהגדר סביב רצועת עזה נבנתה ב-1994, משרד הביטחון נאלץ לשדרג מספר פעמים את טכנולוגיית הגדר, משום שהחודרים תמיד מצאו דרך להתמודד עם החידוש שהוצב בפניהם.

המכשול המוקם כיום בנוי מקונספט שונה, שעיקרו חומה תת-קרקעית כנגד המנהרות. שיטת החדירה יכולה להתחלף באחרת במהרה, לפני או אחרי שישראל תשלים את המיזם ואת הפגיעה בסביבה, ותותיר אותנו עם פיל לבן, שהמיליארדים שהושקעו בו היו יכולים לחולל שינוי משמעותי בחלק מתחומי חיינו (רווחת נכים, ניצולי שואה ועוד).

לישראל היסטוריה מוכרת של פער בין כוונה מוצהרת לכוונה סמויה בכל נוגע לבניית חומות. הגדר שנבנתה בגדה המערבית בשל הצורך הביטחוני נהפכה מהר מאוד לגדר המבקשת לקבוע את הגבול המדיני, תוך שהיא אמורה להכיל את רוב הישראלים החיים בגדה המערבית בצידה ה"ישראלי", גם אם התוואי סותר או פוגע בשיקולים ובצרכים ביטחוניים. השאיפה הזו התנפצה על סלע הלחץ הבינלאומי ופסיקות בג"ץ, שהניבו גדר בתוואי ביטחוני יותר, אך עדיין בעלת פרצות, תוצר לחצם של המתנחלים על ממשלת ישראל.

אם כך, ייתכן מאוד כי בנוסף להיערכותה הלא פרופורציונלית לאיום מנהרות התקיפה, ישראל נערכת לאיום משמעותי יותר. אפשר וישראל משלימה את החומה האדירה במסגרת כוונות ליום שבו המשבר ההומניטרי ברצועת עזה, שרבים סבורים כי שיאו קרב, יביא לקריסת מערכות הבריאות, האנרגיה, המים והביוב, ויניע מאות אלפי עזתים פגועים לעבר ישראל. הגדר הקיימת לא תוכל לעמוד בלחץ ההמונים ותקרוס, כפי שקרה מספר פעמים ברצועת עזה ובגדה המערבית. המכשול הענק והחדש יוכל לסייע לצה"ל להתמודד טוב יותר עם זרם התושבים העזתים, אך ייתכן וישראל תיאלץ להפעיל גם מערכות אחרות, אלימות יותר, אם הבריחה מעזה תהיה עבור הפליטים בחזקת להיות או

לחדול.

בבניית המכשול החדש תשלים ישראל למעשה, בעזרתו המלאה של חמאס, את הפיכתה של עזה לכלוב ענק חסר מוצא ותקווה ל-2 מיליון בני אדם, שיציב אותה בנקודת שפל מוסרי ומדיני עמוק.

הלחץ של הנמלטים מעזה יופנה במקביל, כפי הנראה, גם לעבר גבול עזה-מצרים, ויישא בחובו גלי הדף גם לכיוונה של ישראל. המצרים העושים זה שנים כל שביכולתם לא לקבל לידיהם את רצועת עזה הנדחפת על ידי ישראל, עשויים לטפל בגל הפליטים על מנת לא לעורר את זעמו של הרחוב המצרי, שילובה על ידי האחים המוסלמים, אך מצרים תיאלץ להגיב על כך מול ישראל במישור המדיני. ניתן להניח כי תגובתה של ירדן תהיה זהה לזו של מצרים, בשל סיבות משפיעות דומות בתוספת החשש מהגעת פליטים אליה דרך מצרים.

ניתן להעריך כבר היום מה יהיו עיקרי דו"ח ועדת החקירה הממלכתית לגבי כל אחד מהתרחישים האפשריים: הפיכת החומה לפיל לבן כתוצאה ממצאת חלופה לחדירות ולאיומים על ישראל, או המחיר המדיני-חברתי שישראל תשלם בקריסתן של המערכות בעזה. הבולט בעיקרים יהיה דומה: "לא נבחנו חלופות מדיניות".

לפיכך, תיטיב ממשלת נתניהו באם תחשוב על הסרת התנגדותה להנהגה משותפת בצד הפלסטיני, מה שקרוי "הסכם פיוס", ואף תעודד זאת. הענקת רוח גבית למחמוד עבאס תאפשר לו לעצב את רוחו ותכניו של ההסכם בראייה ארוכת טווח ליישוב הסכסוך. במקביל, על ישראל להיערך עם מצרים לפעולה משותפת למניעת המשבר ההומניטרי שבפתח על ידי הגדלת היתרי הכניסה לעזתים, הגדלת הייצוא לישראל ולגדה המערבית, הקלה בכניסת חומרים גלם דו-שימושיים, הגדלת טווח הדיג ואף אימוץ אחד הפתרונות לנמל ימי מבוקר.